

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті
Философия және саясаттану факультеті
Жалпы және қолданбалы психология кафедрасы

Медициналық психология

**дәріскер: психол.ғ.к., аға оқытушы
Құдайбергенова С.Қ.**

2022-2023 оқу жылы

Дәріс 14. Соматикалық аурулар клиникасындағы психологиялық мәселелер

1. Ауруларды емдеудегі психологиялық фактордың рөлі
2. Аурудың ішкі көрінісі ұғымы
3. Емдеу үдерісіндегі психологиялық технологиялар

ЕМДЕУ ПРОЦЕСІНІҢ ПСИХОЛОГИЯСЫ

Дәрігер мен психолог науқасты тек ауруды тасымалдаушы ретінде ғана емес, сонымен қатар емдеу процесінің субъектісі ретінде қарастыру қажет. А. Р. Лурия (1944 ж.) аурудың өзіндік сана-сезімінің мәселелерін зерттеуге үлкен үлес қосты. А. Р. Лурия аурудың ішкі суретін науқасты бастан өткеретін және бастан кешетін нәрселердің барлығын, оның сезімдерінің барлық массасын, тек жергілікті ауруды ғана емес, сонымен қатар оның жалпы көңіл - күйін, өзін-өзі бақылау, өзінің ауруы туралы түсінігін, науқасқа дәрігерге келумен байланысты нәрселердің барлығын атады-қабылдау мен сезімнің, эмоциялардың, аффектілердің, жанжалдардың, психикалық күйзелістердің және жарақаттардың аса күрделі үйлесімінен тұратын науқастың үлкен ішкі әлемін атады.

Ауруға деген науқас реакциясының бірінші негізгі түрлері байқалады. Олардың бейімдеушілік қабілетін медициналық қызметкердің бағалауымен сипаттайды. Науқастың ауруға қатынасының келесі үш бағытқа бөлуге болады.

Û Хәл-жағдайына және шағымдарына қатынасы;

Û Емдеуге және медициналық қызметкеріне қарым-қатынасы;

Û Әлеуметтік ортаға қарым-қатынасы.

А.Гольдшейдер, Р.А.Лурия
(1929,1935 ж.) бойынша
сырқаттың ішкі суретін екі түрге
бөлген:

Аллопластикалық сырқат суреті –
сырқаттың дамуына
және динамикасына
байланысты,
функциональді және
органикалық
патологиялық
механизмдер жиынтығы

Аутопластикалық сырқат суреті –
науқастың өз
сырқатының себебін
және ақыр соңын
болжау жөніндегі
уайымдар жиынтығы

гипонозогнозиялық
– сырқаттың
маңыздылығын
бағаламау

гипернозогнозиялық
– сырқаттың
ауырлығын және
маңыздылығына
шектен тыс баға беру

прагматикалық –
дәрігермен тез
жазылу мақсатында
іскерлік байланыс
жасау

Аурудың ішкі көрінісі аурудың субъективтік жағын көрсетеді. В. В. Николаеваның айтуынша науқастың аурудың бейнесінің бірнеше деңгейлері бар:

- ✓ түйсінудің сезімдік деңгейі;
- ✓ жекелеген симптомдарға деген жауап берудің эмоционалдық деңгейі;
- ✓ ауру туралы білімдер мен түсініктердің жиынтығы болатын интеллектуалдық немес когнитивтік деңгейі;
- ✓ ауру жағдайына қатысты жүріс тұрысты өзгертуді көрсететін мотивациялық деңгейі.

АІК ТҮРЛЕРІ

"Аутопластикалық ауру көрінісі" негізгі ұғымын пайдалана отырып, Р. түпкі және М. Боухал оның түрлерінің келесі жіктемесін ұсынады:

Арудың ішкі көрінісі ауруға деген реакциялардың болуымен сипатталады. А. В. Квасенко, Ю. Г. Зубарев реакциялардың төрт түрін көрсетеді:

нормосоматогнозия – науқас өз қалпын дұрыс бағалайды;

гиперсоматогнозия – жекелеген симптомдардың маңыздылығын асыра бағалау;

гипосоматогнозия – арудың ауырлығын дұрыс бағаламау;

диссоматогнозия – аруды жоққа шығару.

Сырқаттың ішкі бейнесі әрбір науқаста көптеген ішкі және сыртқы факторларға байланысты құрылады. Бірақ, адамның сыртқы жігерлерге реакциясы, оның темпераменті, мінезінің ерекшелігі, яғни тұлғаның ерекшелігі аса көп ықпал жасайды. Күнделікті өмірде адамның вербальді және вербальді емес белгілерге қарапайым реакциясы экстремальды жағдайлардағы реакциялардан ерекшеленеді. Бұл үшін науқастың шағымдарын, оның мінез-құлқын, сіздің сұрақтарыңызға, ұсыныстарыңызға, нұсқауларыңызға жауап беру реакциясын меңгеру және оның сырқатқа қатысты жеке типін анықтап көру қажет.

Психосоматикалық бұзылыстарды кешенді емдеуде психотерапия қолданылады

Психотерапия-науқасқа, оның патологиялық соматикалық және психикалық жағдайына мақсатты әсер ету әдісі. Психосоматикалық бұзылыстарды емдеу үшін психотерапияның келесі түрлері қолданылады:

- психотерапиялық әңгіме;
- демеуші психотерапия;
- динамикалық психотерапия;
- терең психологияға негізделген психотерапия;
- психоанализ;
- аналитикалық топтық психотерапия;
- отбасылық психотерапия ;
- мінез-құлық психотерапия;
- гипноз;
- дене-орталықтанған әдістемелер;
- суггестивті және жаттығу әдістері;
- стационарлық психотерапия;
- өзіне-өзі көмек көрсету топтары.

Әдебиет тізімі

1. Медицинская психология: Конспект лекций / Сост. С Л. Соловьева.
2. Менделевич В.Д. Клиническая и медицинская психология
3. Карвасарский Б.М. Клиническая психология
4. Малкина-Пых И. Психосоматика
5. Ресурсы интернета